

به نام خدا

کارگروه باغ بذر

تاریخ جلسه: ۹۹/۱۲/۰۹	ساعت جلسه: ۱۳-۱۵	دستور کار جلسه: برنامه راهبردی باغ بذر گونه‌های درختی و درختچه‌ای جنگل‌های ایران
حاضرین جلسه: اعضای اصلی شورای راهبردی و آقایان؛ دکتر پورهاشمی، دکتر رحمانی، دکتر اسپهبدی، دکتر قمری زارع، دکتر مهربانی، دکتر هناره خلیانی، دکتر حیدری، دکتر مصطفی، مهندس حسنی		
غائبین جلسه: آقای دکتر معصومی		
<p>جلسه شورای راهبردی شورای راهبردی باغ بذر در تاریخ ۹۹/۱۲/۹ به صورت برخط از طریق سامانه ویدئو کنفرانس سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی برگزار شد. جلسه با ذکر کلیات در ابتدای جلسه توسط دکتر کامبیز اسپهبدی عضو هیات علمی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی مازندران و مجری مسئول طرح جامع باغ های بذر کشور، بر اهمیت و ضرورت ارزیابی ژنتیکی محاط بذرگیری تعیین شده در نواحی رویشی هیرکانی و زاگرس تاکید داشتند و برنامه‌های پیش‌بینی شده در طرح جامع احداث باغ‌های بذر کشور و همچنین اقدامات انجام شده در رویشگاه‌های هیرکانی شمال کشور را ارائه کردند. ایشان در ادامه بر ضرورت پیش‌بینی پیوست پژوهشی برای کلیه فعالیت‌های اجرایی در حوزه تهیه و تامین بذر و نهال گونه‌های جنگلی تاکید داشته و به دغدغه‌های اعضای محترم جلسه در جلسات اول و دوم مبنی بر ریزش تنوع ژنتیکی در باغ‌های بذر و دیربازده بودن باغ‌های بذر پرداخته و توضیح دادند در این برنامه آغاز تشکیل باغ بذر با شناسایی و ارزیابی ژنتیکی محوطه‌های بذری شروع می‌شود. بر اساس روش‌های نوین در تشکیل باغ‌های بذر، در مدل پیشنهادی که می‌تواند مدل بومی شده کشور باشد اول اینکه تنوع ژنتیکی در باغ‌های بذر به مراتب بیشتر از تنوع ژنتیکی در جنگلکاری‌های وسیع انجام شده سنواتی خواهد بود که معمولاً حاصل بذرهای چند تک پایه هستند. دوم اینکه با بکارگیری الگوها و روش‌ها نوین تلاش خواهد شد تا تنوع ژنتیکی در باغ‌های بذر در حد نزدیک به رویشگاه‌های طبیعی نگهداری شود. در مجموع حتی اگر در استانی عرصه برای تشکیل باغ بذر وجود داشته باشد با این مدل پیشنهادی، حداقل ۷۵ درصد بذرهای مورد نیاز از محوطه‌های بذر (ارزیابی شده) تامین خواهد شد.</p> <p>دکتر علی اشرف مهربانی عضو هیات علمی بخش تحقیقات زیست فناوری منابع طبیعی، فعالیت‌های انجام شده از اولین جلسه راهبردی باغ بذر، شامل؛ تدوین پیش‌نویس سند راهبردی باغ‌های بذر کشور، تعیین اولویت‌گونه‌ها و استان‌های ناحیه رویشی پنج‌گانه (هیرکانی، ارسباران، زاگرس، ایران و توران، صحارا-سندی) تهیه شده توسط بخش جنگل، تعیین مجریان ملی طرح‌های باغ بذر در نواحی مختلف راتشریح کردند. در ادامه برنامه‌های پیش‌بینی شده در دو مقطع ۵ ساله برای ناحیه رویشی زاگرس را به تفکیک گونه و استانهای هدف گزارش کردند. با اشاره به اینکه کلیه مراحل اجرایی ارزیابی</p>		

ژنتیکی محاوط بذرگیری در بخش زیست فناوری انجام خواهد شد، خواستار جلب حمایت های ملی برای تجهیز و تقویت این بخش در راستای عهده دار شدن ماموریت های زیست فناوری منابع طبیعی شدند.

در ادامه همکاران مجری ملی برنامه مذکور دکتر درویشی عضو هیات علمی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی کرمان به عنوان مجری طرح ملی باغ های بذر ناحیه رویشی صحارا-سندی و دکتر اسماعیلی شریف عضو هیات علمی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی اصفهان به عنوان مجری طرح ملی باغ های بذر ناحیه رویشی ایران-تورانی به ترتیب در استانهای کرمان و اصفهان برنامه های پیش بینی شده برای این ناحیه رویشی از کشور را به تفکیک گونه و استانهای هدف ارائه نمودند.

مهندس سیدهاشم موسوی نژاد عضو شورای عالی جنگل، تاکید داشتند که تهیه و تامین بذر مرغوب با کیفیت ژنتیکی استاندارد، از اولویت های اصلی بخش اجرا است. به پروژه های مکان یابی محاوط بذرگیری توسط سازمان جنگل ها در جنگل های زاگرس اشاره کردند و خواستار پیوست شدن مستندات آن در برنامه های تحقیقاتی شدند. انعقاد تفاهم نامه و تقسیم کار بین موسسه و سازمان را پیش نیاز تداوم و اجرای فعالیت ها و برنامه های پیش بینی شده دانستند. در این راستا به ضرورت راه اندازی سامانه اطلاعات مکانی (ژئوپورتال) برای پایش محاوط بذری و باغ بذر فعالیت های تحقیقاتی-اجرایی تاکید داشتند.

آقای دکتر امینی پور عضو شورای عالی جنگل، با اذعان به اینکه در زمینه بذرگیری و پرورش و تامین نهال شناسنامه دار گونه های جنگلی، کار علمی انجام نشده است به ضرورت اجرای برنامه های گزارش شده در این جلسه تاکید داشتند و خواستار ارائه سند نهایی باغ های بذر کشور به سازمان جنگل ها و شورای عالی جنگل شدند. همچنین ایشان بر دیده شدن ظرفیت های استانی و قرارگیری برخی استان ها در نواحی رویشی چندگانه، در تدوین سند تاکید داشتند.

دکتر نصری مدیر محترم مرکز تهیه بذر جنگلی سازمان جنگل ها، مراتع و آبخیزداری کشور، با اشاره به این ظرفیت که بخش عمده ای از جمعیت های رویشگاه های جنگلی طبیعی و دست نخورده هستند و اینکه توسعه جنگل به منابع بذری مطمئن نیاز دارد، خواستار لحاظ شدن حداکثر تنوع ژنتیکی و مواجهه با تغییر اقلیم در برنامه های باغ بذر شدند همچنین روشن شدن هدف تهیه بذر برای هرگونه جنگلی (احیاء، تولید چوب، تاج پوشش، آبخیزداری، تثبیت عرصه و ...) را ضروری دانستند. ایشان اعلام داشتند که با وجود اینکه بخش عمده نهالستان های جنگلی کشور در اختیار دولت است اما هیچ اعتبار مالی برای راه اندازی باغ های بذر و ارزیابی محاوط بذرگیری در اختیار سازمان جنگل ها قرار ندارد.

مهندس فیاض عضو شورای راهبردی موسسه، رویکرد برنامه های عنوان شده را احیاء اکوسیستم های طبیعی عنوان کردند و تاکید داشتند که جایگاه حفاظتی گونه های مختلف روشن شود و سهم هریک از گونه ها و خصوصیات محاوط در برنامه های پیش رو کاملا مشخص باشد. در واقع علاوه بر منطق کاربرد در جنگلکاری ها برای انتخاب گونه، به موضوع جایگاه حفاظتی آن بدون توجه به سطح پراکنش آن نیز توجه شود.

دکتر رحمانی عضو شورای راهبردی موسسه، اشاره داشتند که در یک مقطع زمانی موسسه بر محوط بذرگیری برخی استان های غربی کشور نظارت داشت اما متأسفانه ادامه نیافت. با توجه به اهمیت موضوع ایشان خواستار تداوم نظارت و همکاری بیشتر موسسه و سازمان در این مسیر شدند.

دکتر پورهاشمی رئیس بخش جنگل، با اشاره به اینکه انتخاب گونه-لوکیشن برای مناطق رویشی مختلف کشور کاری کارشناسی شده توسط اعضای هیات علمی بخش جنگل بوده است و پشتوانه علمی دارد، اعلام آمادگی داشتند که در صورت نیاز توضیحات بیشتر در این رابطه را ارائه خواهند داشت. همچنین ایشان به موجود بودن نقشه های محوط بذرگیری تایین شده در این بخش اشاره داشتند و اعلام آمادگی نمودند که در اختیار تهیه کنندگان سند راهبردی باغ بذر قرار خواهد گرفت. جناب آقای دکتر مصطفی جعفری عضو شورای راهبردی موسسه، اشاره داشتند که اهمیت موضوع واضح است اما روش اجرا لازم است بیشتر بحث و کارشناسی شود. ایشان مساله اصلی را تامین نهال شناسنامه دار برای فعالیت های اجرایی دانستند که مستلزم این است که مدیریت و تفکر حاکم بر فرایند تهیه نهال، علمی باشد. در این راستا، ایشان خواستار تجدید نظر سازمان نسبت به این مساله مهم بودند. ایشان تاکید داشتند که سازمان و بخش های اجرایی لازم است برنامه تشکیل باغ های بذر و ارزیابی محوط بذرگیری را ماموریت اصلی دانسته و در لیست برنامه های عملیاتی قرار دهند. تاکید داشتند که چنین برنامه هایی نیازمند بحث های فنی پیچیده، نگهداری و توسعه است و ضرورت دارد که اعتبار مستمر برای آن دیده شود. همچنین سهم پژوهش در برنامه های اجرایی و استفاده از خروجی پژوهش ها برای ورود به عرصه را بسیار مهم دانستند.

معاون محترم پژوهشی موسسه، سرکار خانم دکتر سفیدکن خواستار روشن شدن شاخص های انتخاب گونه ها شدند و اینکه مشخص گردد که در ارزیابی محوط بذرگیری چه مواردی بررسی می شود. ایشان تاکید داشتند که در برنامه های پژوهشی-اجرایی، بایستی مدیریت مستمر انجام پذیرد. ایشان تاکید داشتند که دست یابی به این مهم، علاوه بر همکاری پژوهشی، مستلزم نظارت فنی بر مدیریت باغ های بذر می باشد. ایشان تشکیل جلسه شورای عالی جنگل برای تصمیم گیری در مورد پروژه های باغ بذر را ضروری دانستند.

قبل از جمع بندی نهایی مطالب توسط ریاست محترم موسسه، آقای دکتر اسپهبدی در پاسخ تعدادی از سوالات توضیحات به شرح دلیل ارائه دادند: در رابطه با گونه های غیر بومی مانند انواع سدرس و یا انواع کاج و اوکالیپتوس که اکنون بعد از تقریباً بعد از چهل سال سازگاری خوبی نشان داند، پیش بینی شد به عنوان توده های بذری مدیریت شوند. در رابطه با شاخص های انتخاب، هم کاربرد وسیع در جنگلکاری با اهداف مختلف حفاظتی و تولیدی و نیز هم از لحاظ جایگاه حفاظتی گونه ها مدنظر قرار گرفت. مثلاً شاه بلوط رویشگاه بسیار کوچکی دارد و یا افرای مازندران جزو گونه های در معرض انتقراض هستند علیرغم پراکنش اندک، به دلیل جایگاه حفاظتی در لیست گونه ها قرار گرفتند و یا در ایران و تورانی بسیاری از درختچه ها صرفاً به دلیل کارایی در تثبیت شن انتخاب شدند. در محوطه های بذری علاوه بر رعایت شاخص های

مختلف علمی در انتخاب اولیه محوطه ها، در پروژه های پژوهشی ذیل برنامه جامع باغ بذر، آزمون هایی انجام می شود تا اول میزان تنوع ژنتیکی درون و بین محوطه های بذرگیری مورد بررسی قرار گیرد تا به انتخاب نهایی محوطه ها کمک نماید. دوم اینکه توانمندی پایه های مادری برای انتقال صفات برتر خود به نسلهای بعدی (نهالها) بررسی می شوند.

جناب آقای دکتر جلیلی رئیس محترم موسسه، از تحول فکری که در موسسه شکل گرفته و عهده دار مسائل کلان ملی شده است و همچنین اینکه ضرورت راه اندازی باغ های بذر در هر دو بخش پژوهش و اجرا جا افتاده است ابراز خرسندی نمودند. ایشان اشاره داشتند که در برنامه های تهیه بذر و نهال گونه های جنگلی، چرخه اخذ از اکوسیستم و بازگرداندن به اکوسیستم مطرح است و کاملاً این فرایند بایستی علمی باشد و به خوبی مدیریت شود. ایشان پروژه های باغ بذر را اقدامی حداقلی دانستند که بایستی در اسرع وقت با همکاری موسسه و سازمان، به نتیجه برسد. دیدگاههای تکمیلی بخش های ذیربط در سازمان نسبت به مطالب ارائه شده اخذ شود و ضرورت و نگاه علمی در این پروژه ها، به همراه مستندات کارهای انجام شده، به سازمان برنامه و بودجه برود. ایشان علاوه بر اکوسیستم های طبیعی بر ضرورت توجه به سازماندهی نهالستان ها و همچنین توجه به مدیریت پارک ها و عرصه های دست کاشت نیز تاکید داشتند.

در نهایت مقرر گردید که اولاً جلسه شورای عالی جنگل با حضور شورای راهبردی موسسه تشکیل شود و برنامه های موسسه برای ارزیابی محاط بذرگیری و همچنین راه اندازی باغ های بذر گونه های درختان و درختچه های جنگلی کشور، بیشتر بررسی شود و زمینه برای انعقاد تفاهم نامه فراهم شود. دوم اینکه نامه ای با همین درخواست برای رئیس محترم سازمان جنگل ها ارسال گردد. سند راهبردی و یا یک نسخه از فایل ارائه شده در جلسه می تواند پیوست گردد تا مقدمات مستند سازی و ارسال به سازمان برنامه و بودجه فراهم گردد.

جلسه راس ساعت ۱۵ با ذکر صلوات خاتمه یافت.